

Олександр ПАНЧЕНКО,
*адвокат,
 доктор права
 Українського Вільного Університету,
 м.Лохвиця Полтавської області*

ДАРІЯ РЕБЕТ – ПОЛУМЯНИЙ БОРЕЦЬ І ГЕНІАЛЬНИЙ ПУЛЦИСТ

Дарія Ребет, уроджена Цісик, дружина відомого націоналістичного діяча професора доктора Лева Ребета, була родом з Кіцманя на Буковині, пізніше стала магістром права й чи не найвидатнішою українською громадсько-політичною діячкою в середині 20-го століття на Рідних Землях та на чужині.

Вона народилася 26 лютого 1913 року, померла 5 січня 1992 року. Між цими двома датами – щент наповнене боротьбою за волю України життям жертвенної та мужньої жінки – дружини і матері – Дарії Омелянівни Ребет (Цісик). Повсякчас, поряд із сімейними турботами, Дарія Ребет завжди стояла занадто близько до політики, до визвольної боротьби українського народу

за власну державу. Скажу більше – вона завжди була в гущі найдраматичніших і у своїй більшості – доленосних подій цієї боротьби, починаючи з другої половини 1930-их років минулого століття. А в часі Другої світової війни вона стала єдиною жінкою-членкинею найвищого керівництва боротьбою: спочатку у складі Проводу Організації Українських Націоналістів на Українських Землях, а згодом, – від липня 1944 року, – також у складі Президії Української Головної Визвольної Ради.

Дарія народилася в родині пізнішого директора Кіцманської гімназії Омеляна і його першої дружини Олени (Лесі) Цісик (з дому Федорович). Її батько Омелян Цісик, син греко-католицького священника з Коломиї, германіст

і україніст, був автором книжки “Політичні твори Шевченка”, виданої там же, у Коломії. Він не був “буковинцем”, але його дочка Дарія завжди гордилася своїм буковинським походженням. Мати Дарії була дочкою православного священника Єротея Федоровича, який у другій половині XIX століття на-

лежав до «пробудителів Буковини». До речі, якраз саме про нього і про велику родину Федоровичів писав у своїй книзі «Буковина» професор Аркадій Жуковський. Єротеї Федорович, разом зі своєю українізованою дружиною румунського походження брав участь у похованні Тараса Шевченка у Каневі. Взагалі, отець Федорович займав високу посаду в Українській Православній Церкві тоді ще австрійської Буковини, дружив з письменницею Ольгою Кобилянською, у його помешканні бувала й Леся Українка. Дарія почувалася більше буковинкою, аніж галичанкою, тим більше, що згідно з легендою Федоровичів, – вони були козацького роду: вдома висів козацький герб, казали, що полковник Федорович служив під проводом Богдана Хмельницького.

Загалом, у сім’ї Цісіків була складна доля – коли після Першої світової війни Румунія окупувала Буковину, – Омелян Цісік, як, власне, і вся національно-свідома українсько-буковинська інтелігенція, опинився в румунській тюрмі. Згодом усю родину видворили до Галичини, де Омелян Цісік був

директором гімназій та учительських семінарій спочатку в Коломії, а тоді довгі роки – в Стрию, зрештою, – під час війни – у лемківській Криниці, пізніше – у Мюнхені. Помер він 1970 року в Америці. Його перша дружина Олена з дому Федорович померла ще у 1938 році, коли її дочка Дарія вже сиділа

у польській в’язниці. У числі 5(277) журналу «Сучасність» за травень 1984 року Дарія Ребет писала: «... Протягом двох з половиною місяців я могла повнотою присвятитися моїй смертельно хворій матері. ...Це була... важка причина мого великого пригноблення під час ув’язнення. Мене арештували в середині березня 1939 року (мабуть, п’ятнадцятого)... Коли ми троє (О.П. – майбутній чоловік Лев Ребет та Гриць М. з підстрийської околиці) з двома сторожами безпеки опинилися в замкненому купе, тоді з усією виразністю виринуло переді мною обличчя моєї мами у хвилину нашого прощання. Вона знала наше становище, ото ж знала, як і я, – що ми прощаємося востаннє. Вона не плакала, але її з легким блиском широко відкриті очі дивилися на мене спокійно, без реакції також на моє «запевнення», що все це тимчасове. І тепер у цьому купе найшла на мене хвилина, коли «самі сльози ллються». Мені було зовсім байдуже, що це мені не лчить у присутності польських поліціантів, що це не згідне з вимогами бойової гордості. І на цьо-

му довгому шлдяху між Стриєм і Львовом вилілася, мабуть, остання крапля моїх сліз, бо вже їх більше не було ані в самотній в'язничній камері, де можна було наплакатися досхочу, ані після повідомлення в тюрмі, що моя мама померла...».

У 15-річному віці, ще зовсім юною, Дарія Цісик стає членом визвольного підпілля – спочатку в рядах Української Військової Організації, а згодом – в Організації Українських Націоналістів. Виховниця Юнацтва ОУН Дарія також виховувалася в «Пласті», але свою приналежність до УВО й ОУН мусила протягом кількох років приховувати перед батьком, який підтримував зв'язки з легальними українськими партіями Галичини. У 1930-ті роки, попри активну підпільну й чільну діяльність в ОУН, вона студіювала право на Львівському університеті, але звідти її видворила польська влада. Ступінь магістра права вона здобула у католицькому університеті в Любліні.

У 1939 році Дарія заарештовується польською поліцією, однак згодом звільняється з-під арешту й знову включається в активне життя на окупованих територіях. На тлі сильного загострення між Краєвими Провідниками ОУН та Проводом Українських Націоналістів на еміграції у Львові, на думку Дарії Ребет, «визріла не тільки неспокійна, але й нездорова атмосфера різних інтриг, підозрінь, ферменту. У безпосередній перехресній вогонь попав Л.Ребет, який послідовно чинив опір крайній течії, стимульованій С. Бандерою з тюрми, що вимагала розриву з ПУН-ом. Перебравши керівництво Крайовою езекутивною, Мирослав Тураш пропонував мені дальшу участь у цьому проводі. Я відмовилася, – писала пані Дарія, – бо прямо чи посередньо таке весь час була об'єктом цієї кам-

панії тому, що відстоювала помірковане ладнання цих справ, а втім, як наречену Ребета «важко» було поминути мене у цих маніпуляціях. До речі, і Тураш відстоював лінію компромісу і правопорядку супроти двох сторін, але на нього, можливо, як на нову людину, не було скероване вістря львівського націоналістичного середовища...».

Назрівав розкол в ОУН, а світ тим часом поволі сповзав до війни. Було тоді зовсім непросто, треба було зайняти вивірену й виважену позиції не тільки в становищі до німців, але у внутрішньому протистоянні в Організації. Підтримавши позицію разом з чоловіком, яку зайняв у лютому 1940 року щойно створений Ст.Бандерою та його однодумцями Революційний Провід ОУН, Дарія Ребет стає учасником Другого Великого Збору Організації Українських Націоналістів, який відбувся у Кракові. Відомо, що після розколу в ОУН на еміграції на тлі тактичних, психологічних і персональних розбіжностей та створення РП ОУН бандерівці в квітні 1941 року відбули в Кракові II Великий Збір ОУН, який ухвалив «нелегальність» II Конгресу Українських Націоналістів у Римі, підтвердив основні програмові позиції I Конгресу Українських Націоналістів 1929 року, вибрав провідником ОУН Ст.Бандеру, виключив полк. Андрія Мельника і його співробітників з ОУН та закликав їх припинити всяку дію від імени ОУН. Це саме зробив ПУН щодо бандерівців.

Як відомо, 30 червня 1941 року ОУН з-під стягу Степана Бандери проголосила у Львові Акт відновлення Української Держави та створила тимчасове крайове державне правління, яке згодом дістало назву Українське Державне Правління (УДП). Це був рішучий й відчайдушний крок бандерівського від-

ламу ОУН. Лев Ребет призначається в УДП другим заступником голови цього Правління Ярослава Стецька, хоча Лев Ребет на той час вже не входив до складу РП ОУН і взагалі – був поза складом відповідальних органів Організації, очолюваної Степаном Бандерою, бо навесні 1939 був змушений передати керівництво Крайовою Екзекутивною ОУН Мирославу Турашеві.

Однак, у липні 1941 року УДП було розв'язано німцями, а чільні керівники УДП та ОУН(б) згодом були заарештовані окупантами за відмову відкликати Акті відновлення Української Держави від 30 червня 1941 року і у їх числі Лев Ребет. Щоправда, деякий час Лев Ребет ще виконував функції прем'єра УДП, коли Ярослава Стецька було вивезено гестапом зі Львова, він був уповноважений Я.Стецьком переставляти УДП на підпільну дію, «перебрати становище голови Уряду і вести з підпілля дальшу боротьбу від імені Уряду», бо за визначенням самого Ярослава Стецька, яке він приводить у своїй книжці «30 червня 1941» (1967), «Ребет був політично сильніший і для державного типу роботи безсумнівно більш відповідальний...».

Було ув'язнено німецькою окупаційною владою за участь в УДП та належність до ОУН(б) й Дарію Ребет. Щойно за тиждень перед народженням сина вона, завдяки клопотанням українських жінок-активісток Ірини Павликовської та Ольги Павловської, Дарія вже виходить на волю з гестапівської тюрми у Львові.

У буремному 1942 році у Львові народжується Андрій Ребет, син Лева та Дарії, але Дарія Ребет залишається у націоналістичному підпіллі. Вона буде змушена два з половиною роки сама виховувати свого первістка і власною працею забезпечувати умови для його

життя. Деякий час маленький Андрій перебуває в Стрию у знайомій Ребетам родини, а його мати продовжує підпільну боротьбу й політичну працю, з новою енергією вона включається у діяльність ОУН(б), що згодом дістала назву ОУН-СД (Самостійників-Державників), провід над якою з арештом Бандери та Стецька перебрав у ранзі Урядуючого (в значенні – діючого) Провідника ОУН Микола Лебедь і яка від вересня 1941 року, коли почалися арешти провідників та активу ОУН(б), перейшла на рейки двофронтової боротьби, проти німців та большевиків. Це був початок українського Руху Опору в часі Другої світової війни.

У своїй статті «Казка і дійсність (3 життя однієї матері)», що була видрукована у газеті «Сучасна Україна» 3 травня 1959 року (ч.9(214)), Дарія Ребет так змальовувала материнські почуття розлученої підпільною працею молодій учасниці українського визвольного руху в часі війни до її малолітньої дитини: «...Молода мама, що у вирі своєї роботи завжди жила думкою про свого маленького хлопчика, мусіла з ним розлучитися, щоб запезпечити його майбутнє. Він залишився далеко від неї і в пелюстки своєї, тільки що зміцнілої свідомості замикав образ якоїсь іншої, доброї, але завжди сумної, зажуреної «мами»... Для осамітненої справної матері час волівся черепашиними ходом від етапу до етапу, коли вона могла відвідати свого покинутого сина. Він не дивувався появі якоїсь молоді, милої «пані» і зовсім всім своїм еством прилипав до неї на весь час її короткої присутності. Вона годувала, одягала, пестила його, бавилася з ним, як молоденька школярка, і невтомно розказувала чудові дитячі казки. Всю свою мистецьку й романтичну душу, свою літературну начитаність, свій власний

талант і живу фантазію, а передусім своє, так тяжко на пробу виставлене серце вливала вона в ту дивну, небуденну зустріч, в якій губилася межа між казкою і дійсністю. Дві трагічно щасливі істоти серед лісу і піль поринали в буйний розквіт весни і на протязі одного краденого дня жили красою справжнього життя і казки...». Така була доля більшості жінок-учасниць організованої визвольної боротьби в часі Другої світової війни, матерів, що волею долі та за покликом сумління були вимушені покинути своїх дітей заради визволення свого народу, заради їхнього ж мабутнього.

Праця ОУН-СД проводилася в умовах суворої конспірації, хоча протягом перших неповних двох років війни на території вдалося провести три партійні конференції цієї ОУН, які остаточно устійнили та задокументували напрямні підпільної, а згодом і повстанської боротьби на два фронти. Продовжили свою працю на наддніпрянських теренах, Сході та Півдні України створені напередодні війни Похідні групи ОУН(б), а у жовтні 1942 року зародилася Українська Повстанська Армія, тоді ж активізувалися відділи Української Народної Самооборони та боївки ОУН-СД. На пропозицію Голови Бюро Проводу ОУН на Українських Землях (УЗ) Романа Шухевича, який змінив у травні 1943 року на керівному посту в ОУН-СД Урядуючого Провідника Микола Лебеда, було вирішено на одному із засідань Проводу ОУН на УЗ на початку 1944 року створити Підготовчу комісію Проводу ОУН на УЗ, завданням якої було в контакті з раніше створеним Ініціативним Комітетом для створення УГВР, що ним керував Лев Шанковський (псевда – Дзвін, Мартович), підготувати і провести установчий збір УГВР. До складу Комісії ввійшли Ва-

силь Охримович (псевда – Пилип, Грузин, Кузьма, Лелека), Мирослав Прокоп (псевда – Володимир, Орлович, Вировий, Садовий) і Дарія Ребет (псевдо – Орлян), – як керівник. Розвиток подій, наснаженість і динамізм підпільних акцій, а зокрема становище на воєнних фронтах, – примушували прискорити формування нового органу керівництва боротьбою.

Тут слід нагадати, що Дарія Ребет і Мирослав Прокоп були обрані на Третньому Надзвичайному Зборі ОУН членами Проводу ОУН на УЗ, а Василь Охримович був провідником ОУН на Західно-українських землях, й учасником Третнього НВЗ ОУН.

Коротко окреслю сутність і значення цього дійсно надзвичайного і Великого Збору ОУН, який відбувся 21-25 серпня 1943 року в Бережанському районі Тернопільської області. З понад двадцятьох учасників цього Збору відомі лише дві жінки – Дарія Ребет та досі незідентифікована особа – Зіна Л. із наддніпрянських теренів, яка пізніше була заангажована у роботі підпільної радіостанції ОУН «Самостійна Україна» («Афродіта»). Головою Збору був Ростислав Волошин, секретарем – Михайло Палідович. Це був і залишається єдиний (до здобуття Україною державної незалежності) Збір найвищого органу ОУН, який відбувся на українських землях. Місцем його проведення був не Відень, Рим чи Краків, а територія контрольована постанцями з УПА та підпільниками ОУН, які в обставинах німецької окупації вели відверту боротьбу проти займанців України.

III-й НВЗ ОУН поряд з окресленням напрямних стратегії й тактики проокупантської боротьби проти Берліну і Москви зробив рішучий крок у напрямі демократизації та ревізії окре-

мих положень в програмі та устрої Організації. У постановах Збору знайшло віддзеркалення питання: фундаментальних прав людини й громадянина в майбутній українській державі, а також національних меншин, а ще – питання політичного устрою, що мав бути повним запереченням тоталітарно-диктаторських режимів, на кшталт гітлерівського чи сталінського, заперечення і відкинення монопартійності у державному будівництві, утвердження громадянського суспільства, в центрі якого мала бути «вільна Людина».

В умовах німецької окупації українських земель далі дійшло до створення Української Головної Визвольної Ради (УГВР) – підпільного українського парламенту. На установчих зборах Ініціативного Комітету для створення УГВР було остаточно оформлено його склад з 5 осіб – Лев Шанковський, голова ІК, Дарія Ребет й інж. Ілля Сем'янчук (1895-1955) – заступники голови, адвокат д-р Михайло Степаняк (1905-1967) і Василь Охримович (1914-1954) – члени ІК. В нарадах Ініціативного Комітету брали активну участь Мирослав Прокоп (1913-2003) та Ростислав Волошин (1911-1944), члени Проводу ОУН на Українських Землях, а також ще – Микола Дужий (1901-1955), член ОУН, працівник УЦК і активіст “Просвіти” та Василь Потішко (1895-1991), член Центральної Ради перших скликань (1917-1918).

«До засідання Ініціативного комітету проєкт устрою УГВР ще не був зовсім готовий, тому я зреферувала зариси його позафракційної структури та намічені головні принципи демократичного поділу органів УГВР, що не викликало засадничих застережень. До скликання Збору вже не залишалось багато часу, і комітет, чи точніше його голова, діяв шляхом індивідуальних

контактів», – згадувала пізніше Дарія Ребет.

Учасники ВЗ УГВР ухвалили основні напрямні дії та перші законодавчі документи: «Плятформа УГВР», «Тимчасовий устрій УГВР», «Універсал УГВР до українського народу» та «Присягу вояка Української повстанчої армії», як також обрали керівні органи УГВР. До складу Президії УГВР ввійшли Кирило Осьмак – президент, Василь Мудрий, о.Іван Гриньох та Іван Вовчук – віце-президенти, секретар – Микола Дужий, члени Президії – Зенон Пеленський, Мирослав Прокоп і Дарія Ребет. Було затверджено і склад Генерального секретаріату УГВР, головою якого став Роман Шухевич, а генсекретарями для окремих справ – Микола Лебець і Ростислав Волошин, Генеральним суддею було обрано Ярослава Біленького.

УГВР та ОУН послало до Відня Дарію Ребет. Пізніше, в жовтні 1944 року, Лев Ребет звільняється (до речі, наполегливими заходами віце-президента УГВР о.Івана Гриньоха) з Авшвіцу разом з Степаном Ленкавським, Миколою Климишиним, Ярославом Раком та іншими і з табору переміщених у місті Егері (чеська назва – Хеб) у Судетах прибуває до Кракова. Згодом вони, Лев та Дарія, після трирічної розлуки зустрічаються у Відні. Свого малолітнього сина Андрія Лев Ребет побачив лише у Братиславі і той довго називав його «вуйко Тато». У Австрії родина Ребетів попала під бомбардування, в результаті якої Дарія Ребет та її залітній син отримали тяжкі ушкодження. Дійсно, саме «для організаційних завдань, тобто по лінії самої ОУН, Провід ОУН в Україні вислав троє людей: Дарію Ребет, Мирослава Прокопа і Василя Охримовича. Делегацію ОУН очолювала Дарія Ребет, яка мала доручення перебрати керівництво ОУН за

кордоном. Ще у лютому-березні 1945 року у Відні відбулася низка менших нарад, які закінчилися спільною Віденською Конференцією ОУН, в результаті якої було створено Закордонний Центр ОУН із крайових і еміграційних делегатів, у якому “крайові делегати здають свої мандати для зарубіжжя. Так, Дарія Ребет здає свої повноваження як керівник ОУН для еміграції, а головуство Закордонного Центру перебирає С.Бандера з умовою і зобов’язанням дотримуватися в цілому постанов III НВЗ ОУН як в програмному, так і правно-організаційному відношенні.

Після приходу радянських військ до Відня Ребети переселяються до Німеччини, у Мюнхен, який на той час став своєрідною Меккою для усієї української політичної еміграції в Європі. Саме тут, в Мюнхені, опинилися майже всі керівники націоналістичного руху і ОУН, включно з тими, що щойно вийшов з німецьких кадетів. Перші ширші наради провідних членів закордонних частин ОУН відбулися, ймовірно, в останній декаді лютого 1946 року. Стали «вирисовуватися» дві відмінні, а то й навіть протилежні тенденції: по одному боці – Степан Бандера, Ярослав Стецько, Степан Ленкавський та їхні прихильники, по другому – Дарія Ребет, Микола Лебедь, о.Іван Гринох, Мирослав Прокоп, Василь Охримович та інші «краєвики», до яких приєднуються деякі «кадетники», як, наприклад, Лев Ребет та Володимир Стахів. Першими відразу висловили серйозні застереження щодо ідейно-програмових і організаційно-устроєвих змін, що їх було прийнято на Третньому Надзвичайному Зборі ОУН (1943), а також щодо концепції та побудови УГВР (1944) та цілого комплексу питань, які стосувалися ролі ОУН у цілому визвольному русі, відношення ОУН

до УПА і УГВР. Другі, - ясна річ, не хотіли, ба більше – просто не могли, з такою позицією погодитися, бо це стосувалося принципових засад демократизму, відкинення монопартійництва та відідеологізування програми самої ОУН. Одним із основних речників т.зв. «опозиції» стала член Проводу ОУН на УЗ й Президії УГВР Дарія Ребет.

В суспільно-політичній діяльності Дарії Ребет можна відмітити, здається, три важливіші дати – серпень 1943 року, коли на III-ому НВЗ ОУН вона стала членом Проводу ОУН на Українських Землях, липень 1944 року, коли вона була обрана членом президії Української Головної Визвольної Ради та жовтень 1979 року, коли Дарія Ребет обійняла посаду Голови Політичної Ради Організації Українських Націоналістів за кордоном (ОУНз). Перші дві події відбулися на Рідних землях, відповідно – у Бережанському районі Тернопільської області та поблизу села Сприня Самбірського району Львівської області, на Великому Зборі УГВР, третя – на чужині, у Брадфордї (Велика Британія), в часі проведення 6-ої Делегатської конференції ОУНз.

Між цими трьома датами сповнене чинів життя; між обидвома останніми найтрагічніша подія – смерть внаслідок атентату большевицького агента Богдана Сташинського її чоловіка Лева Ребета та намагання ворожих агентур та політичних конкурентів у різний спосіб знищити або знеславити представників демократичного відлामу ОУН – ОУН за кордоном. Якщо на мить проаналізувати лише видимі, незначну частину тих цькувань, переслідувань та протистоянь, то мимоволі починаєш думати про людське призначення й непохитність в боротьбі принципів. Чи був хтось у подібний для Дарії Ребет, жінці та політичному діячеві, ситуації

Дарія Ребет

українському націоналістичному середовищі в Краю та на чужині? І чи може хтось інший з більшим правом в цей час, як не вона, називатися українською Жінкою, Дружиною і Політичним Діячем?...

Мабуть, Дарія Ребет одна з небагатьох у повоєнні роки змогла все ж піднятися над непримиренними суперечками розсвареної української

політичної еміграції і над малістю тих спорів, чварів та крамоли та поставити понад усе любов до України і прихильність до демократії. Зрозуміти це дозволяє лише розуміння умов тієї доби, на тлі якої вдосконалювалися демократичні тенденції, започатковані в ОУН під час Другої світової війни.

Доповідь Дарії Ребет на брадфордській конференції ОУН з 1979 року на-

зивалася «Історія і дійсність – діаспора і материк (Замість вступу і підсумків)», зачіпала питання зв'язку еміграції і материка у різних відношеннях, у тому числі і збереження ідейних вартостей та морального обов'язку перед поневоленним народом. При цьому роль еміграції повинна здійснюватися в чесній та діловій орієнтації на підметність нації на Рідних Землях. І це мало бути засадничим. До того ж, згідно з демократичними заложеннями мав би беззаперечно визнаватися ідейний і політичний плюралізм, при умові чесних засобів суперництва. «Однак, в ім'я власне бажаної свободи, кожний переконаний демократ має право і обов'язок відкритими чесними методами поборювати всякі антидемократичні крайності. В такому дусі ОУНз зобов'язана бути в ідейному діалозі з інакшеслящими, також із земляками в Україні. Такий обмін думками, принаймні публіцистично-необхідний складник спільних спрямувань на зрілому щаблі політичної культури. Тільки під таким чином може визрівати вирівнювання і синтеза різного у здорову національну єдність та пошанування правості у державотворчому будівництві».

Однак, поруч з тим, що Дарія Ребет була конструктивісткою й демократкою в поглядах та діях, можна сказати, що вона поряд з цим була ще й жінкою, принциповою й всесторонньою людиною. Доказом цього, є, зокрема, й те, що вона маючи на руках маленького сина, не відмовилась від визвольної

боротьби, брала участь у заходах ОУН – засіданнях Проводу, Ініціативної Комісії ОУН для створення УГВР, підпільних та пропагандистських акціях і врешті – стала членом Проводу ОУН на Українських Землях і членом Президії УГВР. У повоєні роки Д.Ребет входила до складу ЗП УГВР та Політради ОУНз, а через деякий час після вбивства її чоловіка Лева Ребета – очолила Організацію Українських Націоналістів за кордоном (ОУНз).

Крім того, вона часто дописувала до різних еміграційних часописів та видань.

На науковій конференції, присвяченій Леву та Дарії Ребет у жовтні 1997 року у Будинку Вчителя в Києві, Ірина Козак, довголітній ветеран ОУН й активна учасниця бойових дій УПА, говорила, що «...життя Дарії Ребет не було легке. У відносно молодому віці вона втратила чоловіка, якого вбив 12 жовтня 1957 р. (сорок років тому) більшовицький агент Богдан Сташинський. Залишилась вона з 15-літнім сином і 6-літньою донькою. Вона мусила сама виховувати дітей і власною працею забезпечити екзистенцію для дітей і для себе. Проте вона не покинула ні політичної, ні громадської праці. Дарія Ребет належала до небагатьох політичних діячів, які не цуралися громадської праці, до тих, які розуміли, що в умовах еміграції громадська праця надзвичайно важлива, в часи, коли наш нарід був придушений тоталітарною системою, яка на доручення Москви старалася вбити в нашому народі все, що було виявом його

самобутності, його окремішності, його історії і його минулої слави. В тій ситуації треба було на еміграції зберігати ті вартості, які були нищені в Україні, які могли зберігати наш нарід від тотального знищення. Дарія Ребет займалася проблемами України, студіювала її дійсність в усіх ділянках життя народу, старалася пізнати і зрозуміти, в яких страшних умовах наш нарід борюється за своє біологічне і національне існування під російсько-більшевицьким режимом. Вона боліла тим, що денационалізація і русифікація набрали значних розмірів, але, попри все те, її віра в українську людину і український нарід, в його здорові нерви і непереможну силу будуть несхитані».

У мене склалося враження, що кожен, хто знав Дарію Ребет зміг би з усією впевненістю сказати, що вона любила життя й хотіла мати його повноцінним. Вона не була замкненою в собі, а більше була в житті громади. Поряд з цим вона була спокійною, здиципліованою, працюютою, мужньою, готовою виконувати взяті на себе обов'язки без галасу, без самореклами. Відійшла несподівано і не могла завершити взятих на себе обов'язків. Разом нею відійшов дуже важливий етап нашої історії.

Здавалось, що разом зі смертю Дарії Ребет її громадсько-політична та публіцистично-літературна спадщина назавжди пішла з життя української суспільності. Одиноким нагадуванням про життя і діяльність Дарії Ребет стала організована Демократичною партією України, Організацією Українських Націоналістів за кордоном та Середовищем Української Головної Визвольної Ради наукова конференція, яка відбулася 4 жовтня 1997 року у Будин-

ку Центральної Ради в Києві. Були короткі інтерв'ю про життя та діяльність подружжя Ребетів після проведення конференції в кількох українських виданнях.

Весь же зміст публіцистичних писань Дарії Ребет на громадсько-політичні, релігійні, літературознавчі теми засвідчує той незаперечний факт, що її інтерес до публіцистики випливає із сутності та подій українського організованого національно-визвольного руху, починаючи з другої половини 1930-их років аж до здобуття Україною державної незалежності у 1991 році, з її демократичних переконань, з бажанням активізувати визвольні прагнення українства та ввійти у живий контакт з кращими представниками народу. Те ж саме можна сказати і про практично-політичну дію Дарію Ребет в ОУН-ОУНз, редакціях часописів, в числених об'єднаннях українських жінок та Лізі Українських Політичних В'язнів. Її завжди обурював зайвий радикалізм, псевдореволюційність, тенденції до малоросійства. Свою власну позицію в українській політиці вона завжди намагалася спочатку теоретично осмислити, а тоді й подати власну теорію визволення українського народу. Це розуміли її соратники по боротьбі Мирослав Прокоп, Анатоль Камінський, Богдан Кордюк, Мирослав Болюх, Микола Галів, Зиновій та Ліда Марцюки, Ірина Козак, Святослав Василько, Василь Томків та інші. Беззаперечний авторитет, організаторський талант та самопосвята Дарії Ребет не завжди, здається, діяв автоматично, приходилось багато кого переконувати, комусь доводити здавалось би самозрозумілі речі. Але без цього немає повноцінного життя.

Більшість праць написана Дарії Ребет у повоєнні роки на еміграції. Період суспільно-політичної активності та творчого піднесення Дарії Ребет вимірюється майже півстоліттям. Спробую припустити, що лише одиниці з її сучасників в середовищі української політичної еміграції залишили по собі таке багатство статей, нарисів, есеїв у різних ділянках життя суспільності. Пані Дарія виявила себе справжньою інтелектуалкою, якщо хочете – віртуозом політичної публіцистики й вдумливим літературним критиком. В пошуках нових форм та підходів до вивчення тем вона вдало експериментувала, хоча її писання позначені часто великим набором складних речень, епітетів і порівнянь, але все написане нею

має свою, окрему ідейно-політичну й естетичну вагу, що стається у кожного справжнього творця.

І наостаннє... Писати про Дарію Ребет у такій короткій статті, як про політичного і громадського діяча, людину, дружину й матір, – це значить не сказати майже нічого. Мною подано лише незначні штрихи із її життя, діяльності та поглядів. Вона завжди була активною у громадському житті, відповідальною і обов'язковою людиною у побуті та сім'ї. Найкраще про неї можуть сказати її практичні справи в українському організованому визвольному русі, творчий доробок із політичної публіцистики та її полум'яний життєвий шлях...

